

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL KAUNO SUSIVIENIJIMO „X“ SKUNDO PRIEŠ VALSTYBINĘ ENERGETIKOS REGULIAVIMO TARYBĄ

2023-02-20 Nr. 4D-2022/1-1353

Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė 2022-11-24 gavo Kauno susivienijimo „X“ (toliau citatose ir tekste – Susivienijimas) pirmininko Y (toliau citatose ir tekste – Pareiškėjas) skundą dėl Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos (toliau citatose ir tekste – VERT) pareigūnų veiksmų (neveikimo) nagrinėjant Susivienijimo prašymus.

2. Skunde, be kita ko, nurodyta:

2.1. „Susivienijimas kreipėsi į VERT su prašymu Nr. 349 ir prašymu Nr. 350. Gautas vienas bendras atsakymas. Atsakyme neatsakyta nei į vieną prašyme Nr. 350 teiktą klausimą. Prašymo Nr. 349 atsakyme motyvuojama neaktualia mums Elektros energetikos įstatymo 69 straipsnio 14 dalimi ir visiškai nevertintos 69 str. 15 dalies nuostatos“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

2.2. „Susivienijimas, būdamas bendruomenine organizacija ir veikiantis asociacijos principu, kreipėsi į VERT su prašymu Nr. 349 nurodydamas, kad AB ESO atsisako vadovautis Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo [toliau citatose ir tekste – Įstatymas] 69 str. 15 dalies nuostata ir Susivienijimui taikyti buitinių vartotojų tarifą už sunaudotą elektros energiją be pastovios galios dedamosios. Nepriklausomas tiekėjas UAB „A“ irgi nesilaiko šio Įstatymo nuostatų atsisakydamas sudaryti nepriklausomo tiekimo sutartį buitiniams vartotojų kainomis“ ir kt.

2.3. VERT „išnagrinėjo mūsų prašymą Nr. 349, tačiau savo atsakyme vadovavosi tik Įstatymo 69 str. 14 dalimi ir dėl nesuprantamų priežasčių atsisakė vadovautis šio Įstatymo 69 str. 15 dalimi, kurioje akivaizdžiai konstatuojama: „Bendruomeninėms organizacijoms ir asociacijoms, perkančioms elektros energiją iš žemos įtampos elektros tinklų savo dalyvių fizinių asmenų poreikiams, nesusijusiems su verslu ar profesija, tenkinti ir kurių steigimo dokumentuose nurodyta veikla nėra susijusi su verslu ar profesija, jų prašymu taikomos tokios pačios elektros energijos kainos ir tarifai kaip ir buitiniams vartotojams. [...]“

2.4. VERT „tame pačiame atsakyme dėl mūsų kito teikto prašymo Nr. 350 iš esmės net nebandė atsakyti nei į pirmą, nei į antrą klausimą. Nepriklausomi tiekėjai nei savo svetainėse, nei telefonu neteikia adresu, kuriuo galima sodininkų bendrijoms siųsti raštu prašymą sudaryti sutartį Įstatymo 69 str. nuostatomis. Net ir gavus tokį adresą sodininkų bendrijos neturi galimybės rengti savo siūlomos sutarties redakcijos projektą ir jį siųsti nepriklausomiems tiekėjams.“

3. Skunde Seimo kontrolierės prašoma: „išaiškinti ar tinkamai VERT išnagrinėjo mūsų skundą: 1. Ar AB ESO nepažeidžia Įstatymo nuostatų išrašytose sąskaitose Susivienijimui reikalaujamos apmokėti galios dedamąją? 2. Ar nepriklausomas tiekėjas UAB A pagrįstai atsisako sudaryti nepriklausomo tiekimo sutartį su Susivienijimu? 3. Ar VERT neprivalo paaiškinti, nuo

kada sodininkų bendrijoms bus sudarytos sąlygos sudarinėti sutartis su nepriklausomais tiekėjais vykdančiais Įstatymo 69 str. nuostatas? 4. Ar VERT neprivalo paaiškinti, kaip ir kokia tvarka sodininkų bendrijos gali gauti nepriklausomų tiekėjų sutarčių projektus ar siūlymus, atitinkančius Įstatymo 69 str. nuostatas?“.

4. Seimo kontrolierė 2022-12-01 raštu Nr. 4D-2022/1-1353/3D-2599 Pareiškėją informavo, kad, „vadovaujantis SKĮ 17 straipsnio 1 dalies 3 punktu bei 4 dalimi, skundo dalies, nurodytos [...] [pažymos 2.2] punkte, tyrimas nutraukiamas, nes, atsižvelgus į skunde nurodytas aplinkybes, teisės aktų nuostatas, konstatuotina, kad AB „ESO“ ir UAB „A“ darbuotojai nelaikytini pareigūnais SKĮ nustatyta tvarka, Seimo kontrolierės kompetencijai nepriklauso pirmiau nurodytų aplinkybių tyrimas.“

TYRIMAS IR IŠVADOS

5. Iš kartu su skundu pateiktų dokumentų nustatyta:

5.1. Pareiškėjo 2022-09-16 prašyme Nr. 349 „Dėl Įstatymo 69 str. ignoravimo“ (toliau – Prašymas Nr. 349) pažymėta:

„Susivienijimui elektros energijos tiekėjas yra ESO. Tiekėjas Susivienijimui taiko komerciniams vartotojams patvirtintus tarifus. Patalpos randasi daugiabučiame name. Vidutinis suvartojimas 10 kWh/mėn. Net esant nuliniam sunaudojimui skaičiuojama galios dedamoji 6,45 Eur./mėn.. Jokios komercinės veiklos susivienijimas nevykdė ir nevykdo.

ESO atsisako vadovaujantis Įstatymo 69 str. nuostata, keisti esančią sutartį. Visi nepriklausomi elektros tiekėjai, tame tarpe ir A, atsisako net svarstyti galimybę sudaryti naują nepriklausomo tiekimo sutartį Įstatymo 69 straipsnio sąlygomis, kadangi Susivienijimas yra juridinis asmuo.

Nepriklausomų tiekėjų tinklalapiuose nukreipiama tik į vadybininkų telefonines konsultacijas. Telefonu nepriklausomų tiekėjų vadybininkai neteikia informacijos kokiu adresu ir kokius dokumentus būtina pateikti dėl tokios sutarties sudarymo, paaiškindami, kad tokių sutarčių su sodininkų bendrijomis neplanuojama sudarinėti.

Kreipiuosi su prašymu, įpareigoti nepriklausomą tiekėją A sudaryti nepriklausomo tiekimo sutartį su Susivienijimu vadovaujantis Įstatymo 69 str. nuostatomis. Prašau Jūsų atsakyti kokiu adresu ir kokius dokumentus turiu pateikti UAB A, kad jiems atsisakius, galėčiau teisėtai kreiptis į teismą dėl įstatymo nuostatų nevykdymo.“

5.2. Pareiškėjo 2022-09-16 prašyme Nr. 350 „Dėl sodininkų bendrijų bendroms reikmėms naudojamos elektros energijos naudojimo sutarčių su nepriklausomais tiekėjais sudarymo“ (toliau – Prašymas Nr. 350) pažymėta:

„Sodininkų bendrijos bandančios sudaryti sutartis su nepriklausomais tiekėjais dėl bendro naudojimo reikmėms naudojamos elektros energijos iš visų tiekėjų gauna neigiamą atsakymą, kad kol kas tokios sutartys taikant buitinių vartotojų elektros energijos kainas ir tarifus su bendrijomis nesudarėjomės.

Elektros energijos pirkimo–pardavimo ir persiuntimo paslaugų teikimo sutarčių standartinių sąlygų aprašas ir Įstatymas (69 str.) reglamentuoja, kad sodininkų bendrijoms perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugos tarifai ir kainos reguliuojamos ir taikomos tokios pačios kaip ir buitiniams vartotojams.

Prašome paaiškinti: 1. Nuo kada sodininkų bendrijoms bus sudarytos sąlygos sudarinėti sutartis su nepriklausomais elektros energijos tiekėjais vadovaujantis Įstatymo 69 straipsnio nuostatomis. 2. Jei tokias sutartis yra galimybė sudaryti šiuo metu, kaip ir kokia tvarka gauti tokios sutarties projektą susipažinimui ir apsvarstymui sodininkų bendrijoje, jei tiekėjų vadybininkai atsisako jas pateikti. 3. Kam ir kaip apskusti telefoninį atsisakymą sudaryti tokią sutartį?“.

5.3. VERT atsakyme (2022-11-21 Nr. R2-(VTGI)-7476; toliau – Atsakymas), be kita ko, pažymėta:

5.3.1. VERT „2022-10-13 gavo Pareiškėjo Prašymą Nr. 349 dėl AB „Energijos skirstymo operatorius“ (toliau – ESO) veiksmų teisėtumo ir Prašymą Nr. 350. [...].

Taryba, atsižvelgdama į tai, kas nurodyta, ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 25 straipsnio 1 dalimi, Įstatymo 15 straipsnio 11 dalies 1 punktu bei Informacijos, susijusios su energetikos veikla, teikimo valstybės, savivaldybių institucijoms, įstaigoms ir (ar) kitiems asmenims taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010-05-19 įsakymu Nr. 1-145 [...], 20 punktu, 2022-10-17 raštu Nr. R2-(VTGI)-6450 kreipėsi į ESO ir UAB „A“ prašydama pateikti paaiškinimus ir (ar) bendrovių poziciją dėl susidariusios situacijos ir galimų jos sprendimo būdų, taip pat duomenis (dokumentus), susijusius su Pareiškėjo Prašymu Nr. 349 ir 350.

VERT, išnagrinėjusi Pareiškėjo prašymą, pagal kompetenciją teikia atsakymą.

Įstatymo 69 straipsnio 14 dalis reglamentuoja perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų kainų reguliavimą. Įstatymo 69 straipsnio 14 dalis nustato, kad sodininkų [...] bendrijoms, perkančioms elektros energiją bendrijų narių bendroms reikmėms, [...] taikomos tokios pačios elektros energijos kainos ir tarifai, kaip buitiniams vartotojams.

Pareiškėjo pateikti rašytiniai įrodymai, kaip antai, Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro išrašas patvirtina, kad objekte, esančiame Kaune, <...> (toliau – Objektas), yra įsikūręs Pareiškėjas, kuris vykdo veiklą (organizuoja ir teikia konsultacijas sodininkams dėl sklypų tvarkymo, žemės ūkio augalų auginimo bei kitos mėgėjiškos sodininkystės veiklos; skleidžia informaciją apie mėgėjišką sodininkystę; užsiima leidybine ir švietėjiška veikla; atstovauja savo nariams ir gina jų interesus valstybės bei savivaldos institucijose; pagal galimybes padeda realizuoti savo narių užaugintą produkciją; siekia, kad būtų saugomas mėgėjų sodų teritorijų kraštovaizdis, jo tvarkymas ir priežiūra; teikia pagalbą sodininkų bendrijoms teritorijų planavimo, infrastruktūros plėtros ir bendrijų bendrojo naudojimo turto priežiūros klausimais; rengia geriausiai tvarkomų sodų bendrijų ir gražiausių sodų sklypų apžiūras, konkursus, parodas; rengia konferencijas, seminarus sodininkų bendrijoms aktualiais klausimais; bendradarbiauja su valstybės bei savivaldybės institucijomis rengiant teisės aktus, programas, norminius dokumentus, reglamentuojančius susivienijimo ar sodininkų bendrijų veiklą; dalyvauja šalies ir tarptautiniuose sodininkystės renginiuose, parodose ir skatina narių dalyvavimą; plėtoja ryšius su užsienio organizacijomis, keičiasi patyrimu mėgėjiškos sodininkystės, daržininkystės, gėlininkystės, kitose aplinkos apsaugos srityse; steigia visuomenės informavimo priemones, leidžia savo leidinius, teikia ir gauna labdarą, paramą; steigia fondus; teikia savo nariams konsultacijas juridiniais ir buhalteriniais apskaitos tvarkymo klausimais; teikia organizacines reklamos paslaugas; teikia konsultacijas nariams, siekiant padėti vykdyti jiems įstatuose numatytą veiklą; koordinuoja narių veiklą; įgyvendina kitus tikslus, susijusius su mėgėjiškos sodininkystės puoselėjimu ir plėtote), kuri neatitinka Įstatymo 69 straipsnio 14 dalies nuostatų, todėl VERT vertinimu, ESO ir UAB „A“ teisėtai ir pagrįstai nesudaro nepriklausomo tiekimo Elektros energijos pirkimo–pardavimo ir paslaugų teikimo sutarties, kurioje būtų numatytos buitinių vartotojų elektros energijos kainos ir (ar) tarifai.“

5.3.2. „Įstatymo 46 straipsnio 2 dalis nustato, kad nepriklausomas tiekėjas neprivalo sudaryti su vartotoju sutarties ar tiekti elektros energiją vartotojui ar jo objektams, jeigu vartotojas nesutinka su tiekėjo nurodytomis nepriklausomo elektros energijos tiekimo sąlygomis. Nepriklausomo tiekėjo atsisakymas sudaryti sutartį gali būti skundžiamas šio Įstatymo 78 straipsnyje nustatyta tvarka.

Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010-05-19 įsakymu Nr. 1-145 [...] patvirtintų Informacijos, susijusios su energetikos veikla, teikimo valstybės, savivaldybių institucijoms, įstaigoms ir (ar) kitiems asmenims taisyklių (toliau – Taisyklių) 36 punktą nustato, kad tiekėjas galutiniam vartotojui privalo pateikti informaciją apie energijos tiekimo sutarčių sudarymo principus ir galutinių energijos vartotojų teises (Taisyklių 36.2 papunktis).

Taisyklių 20 punktą nustato, kad tiekėjas į paklausimą privalo atsakyti ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų nuo paklausimo gavimo, jeigu kiti teisės aktai nenustato kitaip.

VERT, atsižvelgdama į tai, kas nurodyta, Pareiškėjo Prašymo Nr. 349 dalį, kurioje jis prašo nurodyti kokių, adresu ir kokius dokumentus jis turėtų pateikti UAB „A“, kad, bendrovei atsisakius su juo sudaryti Elektros energijos pirkimo–pardavimo ir paslaugų teikimo sutartį, kurioje būtų numatytos buitinių vartotojų elektros energijos kainos ir (ar) tarifai, jis galėtų bendrovės sprendimą teisės aktų nustatyta tvarka apskųsti teismui, persiūnčia nagrinėti pagal kompetenciją UAB „A“.

5.3.3. „Dėl elektros energijos pirkimo–pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutarčių sudarymo

Pažymėtina, kad vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 6.156 straipsnio 1 dalimi, asmenys turi teisę laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas, taip pat sudaryti ir šio kodekso nenumatytas sutartis, jeigu tai neprieštarauja įstatymams. Vadovaujantis CK 6.154 straipsnio 1 dalimi, sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus (ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo), o pastarieji įgyja reikalavimo teisę.

Vadovaujantis CK 1.71 straipsnio 1 dalimi, sandoriai sudaromi žodžiu, raštu (paprasčia arba notarine forma) arba konkludentiniais veiksmais. CK 1.72 straipsnio 1 dalis numato, kad sandoriai, kuriems įstatymai ar šalių susitarimas nenustato rašytinės formos, gali būti sudaromi žodžiu. CK 1.73 straipsnio 2 dalis numato, kad rašytinės formos sandoriai sudaromi surašant vieną dokumentą, pasirašomą visų sandorio šalių, arba šalims apsikeičiant atskirais dokumentais. Rašytinės formos dokumentui prilyginami šalių pasirašyti dokumentai, perduoti telegrafinio, faksimilinio ryšio ar kitokiais telekomunikacijų galiniais įrenginiais, jeigu yra užtikrinta teksto apsauga ir galima identifikuoti parašą. CK 6.192 straipsnio 2 dalis numato, kad kai pagal įstatymus ar šalių susitarimą sutartis turi būti paprastos rašytinės formos, ji gali būti sudaroma tiek surašant vieną šalių pasirašomą dokumentą, tiek ir apsikeičiant raštais, telegramomis, telefonogramomis, telefakso pranešimais ar kitokiais telekomunikacijų galiniais įrenginiais perduodama informacija, jeigu yra užtikrinta teksto apsauga ir galima identifikuoti jį siuntusios šalies parašą. CK 1.76 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad jeigu sandoris buvo sudarytas panaudojant telekomunikacijų galinius įrenginius, tai visais atvejais privalo būti pakankamai duomenų sandorio šalims nustatyti. Jeigu tokių duomenų nėra, šalys, kilus ginčui, negali remtis liudytojų parodymais sandorio sudarymo faktui įrodyti.

Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta, kad energetikos įmonių tarpusavio santykiai, taip pat santykiai su energijos vartotojais grindžiami sutartimis. Energijos perdavimo ir skirstymo paslaugų sutartys, taip pat su buitiniams vartotojams sudaromos energijos pirkimo–pardavimo sutartys yra viešosios sutartys. Energijos perdavimo ir skirstymo, taip pat energijos tiekimo paslaugos buitiniams vartotojams teikiamos sudarius atitinkamą sutartį pagal Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintas standartines sąlygas. Reikalavimai dėl atskirų rūšių energijos tiekimo sutarčių sudarymo nustatomi atskirų energetikos sektorių veiklos teisinius pagrindus reglamentuojančiuose įstatymuose.

Įstatymo 46 straipsnio 2 dalis numato, kad nepriklausomų tiekėjų ir vartotojų tarpusavio santykiai grindžiami šio Įstatymo 61 straipsnio 1 dalyje nurodytomis sutartimis.

Elektros energijos tiekimo ir naudojimo taisyklių, patvirtintų Lietuvos Respublikos energetikos ministro 2010-02-11 įsakymu Nr. 1-38 [...] (toliau – Taisyklės-1), 17 punkte numatyta, kokias sutartis privalo sudaryti vartotojas, prieš pradėdamas vartoti elektros energiją. Buitinis vartotojas – elektros energijos pirkimo–pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutartį ar atsinaujinančių išteklių elektros energijos pirkimo–pardavimo ir persiuntimo paslaugos tiekimo sutartį su tiekėju (Taisyklių 1 17.1 papunktis). Taisyklių 1 20 punkte įtvirtinta, kad Taisyklių 1 17 punkte nurodytos sutartys gali būti sudaromos *raštu ir (ar) elektroninių ryšių priemonėmis, jeigu*

jomis galima tinkamai identifikuoti sutartį sudarantį asmenį. Prašymą sudaryti sutartį tiekėjui ir (ar) operatoriui vartotojas pateikia žodžiu, raštu arba elektroninių ryšių priemonėmis, jei jomis galima tinkamai identifikuoti sutartį sudarantį asmenį. Vartotojas, pasirašydamas sutartį, patvirtina, kad objektas, į kurį pagal sutartį tiekama elektros energija, priklauso jam nuosavybės ar kita teisėto valdymo teise ir jis turi teisę sudaryti sutartį. Tiekėjo ar operatoriaus prašymu, asmuo, pageidaujantis sudaryti sutartį, pateikia nuosavybės ar kitas teisėto valdymo teises į objektą patvirtinančius dokumentus. Tuo atveju, kai asmuo, pageidaujantis sudaryti sutartį, nepateikia nuosavybės ar kitas teisėto valdymo teises į objektą patvirtinančius dokumentus, tiekėjas ar operatorius šią informaciją surenka iš valstybės registru. Vartotojo prašymu nepriklausomas tiekėjas ne vėliau kaip per 10 dienų nuo vartotojo prašymo pateikimo dienos privalo parengti ir pateikti elektros energijos pirkimo–pardavimo sutarties arba elektros energijos pirkimo–pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutarties projektą (Taisyklių 22 punktą).

Kaip jau buvo nurodyta aukščiau, CK 1.72 straipsnio 1 dalis numato, kad tik sandoriai, kuriems įstatymai nenustato rašytinės formos, gali būti sudaromi žodžiu. Vertinamu atveju nepriklausomų tiekėjų ir buitinių vartotojų sudaromos elektros energijos pirkimo–pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutartims yra numatytas formos reikalavimas, t. y. tokios sutartys turi būti sudaromos raštu ir (ar) elektroninių ryšių priemonėmis, jei jomis galima tinkamai identifikuoti sutartį sudarantį asmenį. Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo paslaugų įstatymo 5 straipsnyje yra įtvirtintos elektroninės atpažinties ir elektroninių operacijų patikimumo užtikrinimo priemonės – elektroninis parašas, elektroninis spaudas, elektroninės laiko žyma, taip pat šiame teisės akte reglamentuojama patikimumo užtikrinimo paslaugų teisinė galia.

Pažymėtina, kad telefoninis pokalbis nėra laikomas tinkama priemone identifikuoti sutartį sudarantį asmenį, todėl telefoninio pokalbio metu vartotojo sutikimas su nepriklausomo tiekėjo pasiūlytomis elektros energijos tiekimo sąlygomis nėra tapatus elektroninių ryšių priemonėmis sudarytai elektros energijos pirkimo–pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutarčiai. Taip pat pažymėtina, kad teisės aktuose nėra numatyta galimybė sudaryti žodines elektros energijos pirkimo–pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutartis.

Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad skambutis telefonu vartotojui su siūlymu sudaryti nuotolinę sutartį, net ir gavus vartotojo sutikimą dėl tokios sutarties sudarymo, nėra tapatus sutarties sudarymui. Jeigu vartotojas sutinka sudaryti nuotolinę sutartį, nepriklausomas tiekėjas privalo patvirtinti pasiūlymą vartotojui patvariojoje laikmenoje, o nuotolinė sutartis laikoma sudaryta tik tada, kai vartotojas pasirašo pasiūlymą arba išsiunčia verslininkui savo rašytinį sutikimą, pasirašytą fiziniu parašu arba naudojant el. ryšio priemones.“

6. Seimo kontrolierė, atsižvelgusi į pirmiau nurodytas aplinkybes kreipėsi į VERT, prašydama pateikti motyvuotus paaiškinimus dėl Pareiškėjo skunde Seimo kontrolierei nurodytų ir pažymos 2.1–2.4 papunkčiuose aprašytų aplinkybių: kodėl Atsakyme galimai „neatsakyta nei į vieną Prašyme Nr. 350 teiktą klausimą“, atsakyti į Prašymo Nr. 350 klausimus: „1. Nuo kada sodininkų bendrijoms bus sudarytos sąlygos sudarinėti sutartis su nepriklausomais elektros energijos tiekėjais vadovaujantis Įstatymo 69 straipsnio nuostatomis. 2. Jei tokias sutartis yra galimybė sudaryti šiuo metu, kaip ir kokia tvarka gauti tokios sutarties projektą susipažinimui ir apsvaistymui sodininkų bendrijoje, jei tiekėjų vadybininkai atsisako jas pateikti“; kodėl „Prašymo Nr. 349 atsakyme motyvuojama neaktualia [...] [Pareiškėjui] Įstatymo 69 straipsnio 14 dalimi ir visiškai nevertintos 69 str. 15 dalies nuostatos“, pateikti paaiškinimus dėl Įstatymo 69 str. 15 dalies nuostatų šiuo atveju taikymo; kokiomis faktinėmis aplinkybėmis remiantis VERT teigia, kad Pareiškėjo veikla „neatitinka Įstatymo 69 straipsnio 14 dalies nuostatų“; kodėl Atsakyme nenurodytas teisinis Pareiškėjo Prašymo Nr. 349 dalies (kurioje jis prašo nurodyti, koku adresu ir kokius dokumentus jis turėtų pateikti UAB „A“, kad, bendrovei atsisakius su juo sudaryti Elektros energijos pirkimo–pardavimo ir paslaugų teikimo sutartį, kurioje būtų numatytos buitinių vartotojų

elektros energijos kainos ir (ar) tarifai, jis galėtų bendrovės sprendimą teisės aktų nustatyta tvarka apskusti teismui), persiuntimo nagrinėti UAB „A“ pagrindas, nurodyti jį; ar VERT kreipusis į UAB „A“ prašant „pateikti paaiškinimus ir (ar) bendrovių poziciją dėl susidariusios situacijos ir galimų jos sprendimo būdų, taip pat duomenis (dokumentus), susijusius su Pareiškėjo Prašymu Nr. 349 ir 350“, nebuvo gauti Pareiškėjo prašomi duomenys (koku adresu ir kokius dokumentus jis turi pateikti UAB A); jeigu nebuvo gauti – kokių priemonių ėmėsi VERT, kad reikalingi duomenys būtų pateikti Pareiškėjui Atsakyme; ar UAB „A“ pateikė atsakymą Pareiškėjui dėl VERT persiūtos Pareiškėjo Prašymo Nr. 349 dalies; ar „AB ESO nepažeidžia Įstatymo nuostatų išrašytose sąskaitose Susivienijimui reikalaujamos apmokėti galios dedamąją“; ar „nepriklausomas tiekėjas UAB A pagrįstai atsisako sudaryti nepriklausomo tiekimo sutartį su Susivienijimu“; pateikti Pareiškėjui papildomą VERT atsakymą su paaiškinimais pirmiau nurodytai klausimais ir kt.

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

7. Iš VERT Seimo kontrolieriui pateiktos informacijos, paaiškinimų, dokumentų nustatyta:

7.1. „Pažymėtina, kad Tarybos Atsakyme, kuriuo ji persiuntė UAB „A“ nagrinėti pagal kompetenciją Pareiškėjo Prašymo Nr. 349 dalį, kurioje jis prašo nurodyti, koku adresu ir kokius dokumentus jis turėtų pateikti UAB „A“, kad, bendrovei atsisakius su juo sudaryti Elektros energijos pirkimo–pardavimo ir paslaugų teikimo sutartį, kurioje būtų numatytos buitinių vartotojų elektros energijos kainos ir (ar) tarifai, jis galėtų bendrovės sprendimą teisės aktų nustatyta tvarka apskusti teismui, buvo nurodytas persiuntimo teisinis pagrindas, kaip antai, Taisyklių 36.2 punktą.

Tarybos kompetencija yra nustatyta Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 8 straipsnio 11 dalyje. Pažymėtina, kad Taryba pagal teisės aktais jai suteiktą kompetenciją teisinių konsultacijų kreipimosi į komercines įmones tvarkos klausimais neteikia, todėl neturi teisės savo veikloje išeiti už savo kompetencijos ribų. Viešosios teisės subjektų kompetencijos apibrėžtumo principas „galima tai, kas nustatyta“ reiškia, kad galima tik tai, kas yra nustatyta, o ne nedraudžiama teisės aktais.“

7.2. „Tarybos Pareiškėjui pateiktame Atsakyme buvo nurodyta Įstatymo 69 straipsnio 14 dalies numeris dėl rašymo apsirikimo, tačiau Įstatymo 69 straipsnio tiek 14 dalyje, tiek Įstatymo 69 straipsnio 15 dalyje kalbama apie elektros energijos vartojimą juridinio asmens narių fizinių asmenų poreikiams tenkinti.

Kadangi Pareiškėjas Prašyme Nr. 349 nekėlė reikalavimo Tarybai įvertinti, ar ESO pagrįstai taiko galios dedamosios mokesčių, todėl Taryba Atsakyme šiuo klausimu nepasisakė.“

7.3. VERT 2023-01-13 rašte Nr. R2-(VTGI)-360 (papildomas atsakymas į 2022-09-16 prašymus Nr. 349 Nr. 350; toliau – Papildomas atsakymas) nurodyta:

VERT 2022-12-13 gavo Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierės 2022-12-13 raštą Nr. 4D-2022/1-1353/3D-2664 (reg. Nr. R1- 16944) (toliau – Raštas), kuriuo prašoma atsakyti į Rašte užduotus klausimus.

VERT, atsižvelgdama į tai, kas nurodyta, ir vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolieriaus įstatymo 19 ir 20 straipsniais, teikia atsakymus į Rašte užduotus klausimus jų pateikimo tvarka:

1. „kodėl Atsakyme galimai „neatsakyta nei į vieną Prašyme Nr. 350 teiktą klausimą“, atsakyti į Prašymo Nr. 350 klausimus „1. Nuo kada sodininkų bendrijoms bus sudarytos sąlygos sudarinėti sutartis su nepriklausomais elektros energijos tiekėjais vadovaujantis Įstatymo 69 straipsnio nuostatomis. 2. Jei tokias sutartis yra galimybė sudaryti šiuo metu, kaip ir kokia tvarka gauti tokios sutarties projektą susipažinti ir apsvastyti sodininkų bendrijoje, jei tiekėjų vadybininkai atsisako jas pateikti“.

Įstatymo 43 straipsnis nustato, kad visuomeninis tiekėjas privalo sudaryti sutartis ir šioje dalyje nurodytais terminais tiekti elektros energiją visuomenine elektros energijos kaina visiems jam išduotoje licencijoje nustatytoje teritorijoje esantiems buitiniams vartotojams, taip pat

pažeidžiamiesiems vartotojams, kurie nepasirinko nepriklausomo tiekėjo. Visuomeninis tiekėjas nutraukia elektros energijos tiekimą 2026-01-01 – visiems likusiems vartotojams, kuriems elektros energija tiekama visuomenine elektros energijos kaina, įskaitant vartotojus, nurodytus šio Įstatymo 69 straipsnio 14 ir 15 dalyse, ir pažeidžiamus vartotojus.

Įstatymo 69 straipsnio 14 dalis reglamentuoja perdavimo, skirstymo ir visuomeninio tiekimo paslaugų kainų reguliavimą. Įstatymo 69 straipsnio 14 dalis nustato, kad sodininkų [...] savininkų bendrijoms, perkančioms elektros energiją bendrijų narių bendroms reikmėms, taip pat [...], taikomos tokios pačios elektros energijos kainos ir tarifai, kaip buitiniams vartotojams.

Pažymėtina, kad sodininkų bendrijos, kurios atitinka Įstatymo 69 straipsnio 14 dalies reikalavimus, patenka į III elektros rinkos liberalizavimo etapą (vartotojai, suvartojantys iki 1000 kWh elektros per metus), todėl jos nepriklausomą elektros energijos tiekėją privalo pasirinkti iki 2025-12-30. Visuomeninis elektros tiekimas III etapo buitiniams vartotojams bus nutrauktas 2026-01-01. III etapui priklausantys vartotojai iki 2025-12-30 privalo pasirinkti nepriklausomą tiekėją ir su juo sudaryti elektros energijos pirkimo-pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutartį. Iki numatytos datos nepriklausomo tiekėjo nepasirinkę vartotojai nuo 2026-01-01 pateks į garantinį tiekimą ir jiems elektros energiją laikinai (iki 6 mėnesių) teks ESO.

Atsakant į Pareiškėjo klausimą „nuo kada sodininkų bendrijoms bus sudarytos sąlygos sudarinėti sutartis su nepriklausomais elektros energijos tiekėjais vadovaujantis Įstatymo 69 straipsnio nuostatomis“, pasakytina, kad sodininkų bendrijos, jeigu jos atitinka Įstatymo 69 straipsnio 14 dalies reikalavimus, gali sudaryti bet kada nepriklausomo tiekimo sutartį su bet kuriuo nepriklausomu tiekėju.

Atsakant į Pareiškėjo klausimą „Jeigu tokias sutartis yra galimybė sudaryti šiuo metu, kaip ir kokia tvarka gauti tokios sutarties projektą susipažinimui ir apsvarstymui sodininkų bendrijoje, jei tiekėjų vadybininkai atsisako jas pateikti“, pasakytina, kad, jeigu sodininkų bendrija, kaip minėta, atitinka Įstatymo 69 straipsnio 14 dalies reikalavimus, ji gali kreiptis į nepriklausomą tiekėją ir prašyti, kad šis pateiktų jai sutarties projektą. Jeigu nepriklausomas tiekėjas atsisako pateikti sutarties projektą, tuomet jis turi pagrįsti, dėl ko atsisako pateikti sutarties projektą, o sodininkų bendrija turi teisę reikalauti, kad jai būtų pateiktas sutarties projektas. Jeigu nepriklausomas tiekėjas nevykdys teisės aktų nustatytos pareigos sudaryti nepriklausomo tiekimo sutartį (Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta, kad energetikos įmonių tarpusavio santykiai, taip pat santykiai su energijos vartotojais grindžiami sutartimis), tuomet sodininkų bendrija turi teisę dėl pažeistos teisės gynimo kreiptis į teismą (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 5 straipsnis).

Atsakant į Pareiškėjo klausimą „kam ir kaip apskusti telefoninį atsisakymą sudaryti tokią sutartį“, pažymėtina, kad, vadovaujantis CK 6.156 straipsnio 1 dalimi, asmenys turi teisę laisvai sudaryti sutartis ir savo nuožiūra nustatyti tarpusavio teises bei pareigas, taip pat sudaryti ir šio kodekso nenumatytas sutartis, jeigu tai neprieštarauja įstatymams. Vadovaujantis CK 6.154 straipsnio 1 dalimi, sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus (ar susilaikyti nuo tam tikrų veiksmų atlikimo), o pastarieji įgyja reikalavimo teisę.

Vadovaujantis CK 1.71 straipsnio 1 dalimi, sandoriai sudaromi žodžiu, raštu (paprasčia arba notarine forma) arba konkludentiniais veiksmais. CK 1.72 straipsnio 1 dalis numato, kad sandoriai, kuriems įstatymai ar šalių susitarimas nenustato rašytinės formos, gali būti sudaromi žodžiu. CK 1.73 straipsnio 2 dalis numato, kad, rašytinės formos sandoriai sudaromi surašant vieną dokumentą, pasirašomą visų sandorio šalių, arba šalims apsieičiant atskirais dokumentais. Rašytinės formos dokumentui prilyginami šalių pasirašyti dokumentai, perduoti telegrafinio, faksimilinio ryšio ar kitokiais telekomunikacijų galiniais įrenginiais, jeigu yra užtikrinta teksto apsauga ir galima identifikuoti parašą. CK 6.192 straipsnio 2 dalis numato, kad, kai pagal įstatymus ar šalių susitarimą sutartis turi būti paprastos rašytinės formos, ji gali būti sudaroma tiek surašant vieną šalių

pasirašomą dokumentą, tiek ir apsieičiant raštais, telegramomis, telefonogramomis, telefakso pranešimais ar kitokiais telekomunikacijų galiniais įrenginiais perduodama informacija, jeigu yra užtikrinta teksto apsauga ir galima identifikuoti jį siuntusios šalies parašą. CK 1.76 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta, kad jeigu sandoris buvo sudarytas panaudojant telekomunikacijų galinius įrenginius, tai visais atvejais privalo būti pakankamai duomenų sandorio šalims nustatyti. Jeigu tokių duomenų nėra, šalys, kilus ginčui, negali remtis liudytojų parodymais sandorio sudarymo faktui įrodyti.

Lietuvos Respublikos energetikos įstatymo 16 straipsnio 6 dalyje įtvirtinta, kad energetikos įmonių tarpusavio santykiai, taip pat santykiai su energijos vartotojais grindžiami sutartimis. Energijos perdavimo ir skirstymo paslaugų sutartys, taip pat su buitiniams vartotojais sudaromos energijos pirkimo-pardavimo sutartys yra viešosios sutartys. Energijos perdavimo ir skirstymo, taip pat energijos tiekimo paslaugos buitiniams vartotojams teikiamos sudarius atitinkamą sutartį pagal Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtintas standartines sąlygas. Reikalavimai dėl atskirų rūšių energijos tiekimo sutarčių sudarymo nustatomi atskirų energetikos sektorių veiklos teisinius pagrindus reglamentuojančiuose įstatymuose.

Įstatymo 46 straipsnio 2 dalis numato, kad nepriklausomų tiekėjų ir vartotojų tarpusavio santykiai grindžiami šio įstatymo 61 straipsnio 1 dalyje nurodytomis sutartimis.

Taisyklių-1 17 punkte numatyta, kokias sutartis privalo sudaryti vartotojas, prieš pradėdamas vartoti elektros energiją. Buitinis vartotojas – elektros energijos pirkimo-pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutartį ar atsinaujinančių išteklių elektros energijos pirkimo-pardavimo ir persiuntimo paslaugos teikimo sutartį su tiekėju (Taisyklių-1 17.1 papunktis). Taisyklių 20 punkte įtvirtinta, kad Taisyklių-1 17 punkte nurodytos sutartys gali būti sudaromos raštu ir (ar) elektroninių ryšių priemonėmis, jeigu jomis galima tinkamai identifikuoti sutartį sudarantį asmenį. [...].

Iš to, kas išdėstyta, darytina išvada, kad skambutis telefonu vartotojui su siūlymu sudaryti nuotolinę sutartį, net ir gavus vartotojo sutikimą dėl tokios sutarties sudarymo, nėra tapatus sutarties sudarymui. Jeigu vartotojas sutinka sudaryti nuotolinę sutartį, nepriklausomas tiekėjas privalo patvirtinti pasiūlymą vartotojui patvariojoje laikmenoje, o nuotolinė sutartis laikoma sudaryta tik tada, kai vartotojas pasirašo pasiūlymą arba išsiunčia tiekėjui savo rašytinį sutikimą, pasirašytą fizinio parašu arba naudojant el. ryšio priemones.

Kadangi, kaip minėta, sutartis negali būti sudaroma telefonu, todėl, Tarybos vertinimu, nepriklausomas tiekėjas negalėdamas sudaryti sutarties telefonu, negali prašyti ją sudaryti telefonu, todėl nėra realios juridinės galimybės ir atsisakyti ją sudaryti telefonu.

2. „kodėl „Prašymo Nr. 349 atsakyme motyvuojama neaktualia [...] [Pareiškėjui] Įstatymo 69 straipsnio 14 dalimi ir visiškai nevertintos 69 str. 15 dalies nuostatos“, pateikti paaiškinimus dėl Įstatymo 69 str. 15 dalies nuostatų šiuo atveju taikymo“.

Įstatymo 69 straipsnio 15 dalis nustato, kad bendruomeninėms organizacijoms ir asociacijoms, perkančioms elektros energiją iš žemos įtampos elektros tinklų savo dalyvių fizinių asmenų poreikiams, nesusijusiems su verslu ar profesija, tenkinti ir kurių steigimo dokumentuose nurodyta veikla nėra susijusi su verslu ar profesija, jų prašymu taikomos tokios pačios elektros energijos kainos ir tarifai kaip ir buitiniams vartotojams. Bendruomeninės organizacijos ir asociacijos kartu su prašymu taikyti elektros energijos kainas ir tarifus kaip ir buitiniams vartotojams turi pateikti visuomeniniam tiekėjui ir (ar) skirstomųjų tinklų operatoriui bendruomeninės organizacijos ir asociacijos steigimo dokumentų kopijas ir dokumentus, patvirtinančius objekto, kuriame vartojama elektros energija, valdymą nuosavybės ar kita teise.

Pareiškėjo pateiktas Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro 2017-07-10 išrašas patvirtina, kad Objekte yra įsikūręs Pareiškėjas, kuris vykdo veiklą (organizuoja ir teikia konsultacijas sodininkams dėl sklypų tvarkymo, žemės ūkio augalų auginimo bei kitos mėgėjiškos sodininkystės veiklos; skleidžia informaciją apie mėgėjišką sodininkystę; užsiima leidybine ir švietėjiška veikla; [...].

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, Tarybos vertinimu, Pareiškėjas turi visuomeniniam tiekėjui (nepriklausomam tiekėjui) įrodyti, kad jis elektros energiją perka asociacijos dalyvių fizinių asmenų poreikiams, nesusijusiems su verslu ar profesija, tenkinti.

Pažymėtina, kad Pareiškėjas, vadovaudamasis Įstatymo 69 straipsnio 15 dalimi, turi kreiptis į visuomeninį tiekėją UAB „A“ ar bet kurią kitą nepriklausomą tiekėją ar ESO (operatorių) ir pateikti jiems steigimo dokumentų kopijas ir dokumentus, patvirtinančius Objekto, kuriame vartojama elektros energija, valdymą nuosavybės ar kita teise.

Visi UAB „A“ klientai, o taip pat ir Pareiškėjas savo kreipinius dėl jiems rūpimų klausimų gali pateikti bendrovės internetiniuose puslapiuose <...> (Namams) ir (ar) Savitarroje (Namams), skiltyje „Pagalba ir kontaktai“, skiltyje „Kaip susisiekti?“ (pagrindiniame lange paspaudus nuorodą „Parašykite mums“, pasirinkus temą „Elektra“, tuomet skiltyje „Klausimai apie elektros tiekimą“ turi pažymėti „Nepriklausomas elektros energijos teikimas“ arba „Visuomeninis elektros energijos teikimas“, pasirinkę pageidaujamą temą, gali užpildyti kreipinio formą bei prisegti norimus dokumentus ir paspausti nuorodą „Siųsti“. Pareiškėjas taip pat gali atvykti į artimiausią UAB „A“ klientų aptarnavimo padalinį ir jame sudaryti visuomeninio tiekimo sutartį, jeigu atitinka Įstatymo 69 straipsnio 15 dalyje numatytus reikalavimus. Visa informacija apie sutarties sudarymą, kaip minėta, yra pateikta UAB „A“ internetiniame puslapyje <...>.

3. „kokiomis faktinėmis aplinkybėmis remiantis VERT teigia, kad Pareiškėjo veikla „neatitinka Įstatymo 69 straipsnio 14 dalies nuostatų“.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad VERT Atsakyme padarė išvadą, jog Pareiškėjas neatitinka Įstatymo 69 straipsnio 14 dalies nuostatų, vadovaudamasi Pareiškėjo pateiktais rašytiniais įrodymais, kaip antai, Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro išrašu, kuris patvirtina, kad Objekte yra įsikūręs Pareiškėjas, kuris vykdo veiklą (organizuoja ir teikia konsultacijas sodininkams dėl sklypų tvarkymo, žemės ūkio augalų auginimo bei kitos mėgėjiškos sodininkystės veiklos; skleidžia informaciją apie mėgėjišką sodininkystę; užsiima leidybine ir švietėjiška veikla; [...].

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro išrašas neįrodo, jog Objekte naudojama elektros energija yra naudojama tiksliai (išimtinai) sodininkų bendrijų narių bendrosioms reikmėms. Tokių įrodymų taip pat nepateikė ir Pareiškėjas teikdamas prašymus Tarybai. Be to, ESO 2022-11-15 rašte 22KR-SD-11239 (reg. Nr. R1-15371) nurodė, kad ji neturinti duomenų apie tai, jog Pareiškėjas nevykdo komercinės veiklos ir Objekte vartojama elektros energija yra vartojama išimtinai sodininkų bendrijų narių poreikių tenkinimui.

4. „kodėl Atsakyme nenurodytas teisinis Pareiškėjo Prašymo Nr. 349 dalies [...], persiuntimo nagrinėti UAB „A“ pagrindas, nurodyti jį“ (pateikta informacija, nurodyta pažymos 7.1 papunktyje).

5. „ar VERT kreipėsi į UAB „A“ prašant „pateikti paaiškinimus ir (ar) bendrovių poziciją dėl susidariusios situacijos ir galimų jos sprendimo būdų, taip pat duomenis (dokumentus), susijusius su Pareiškėjo Prašymu Nr. 349 ir 350“, nebuvo gauti Pareiškėjos prašomi duomenys (koku adresu ir kokius dokumentus jis turi pateikti UAB „A“); jeigu nebuvo gauti – kokių priemonių ėmėsi VERT, kad reikalingi duomenys būtų pateikti Pareiškėjui Atsakyme“.

VERT 2022-10-17 raštu Nr. R2-(VTGI)-6450 kreipėsi į UAB „A“ prašydama pateikti motyvuotus paaiškinimus bei juos pagrindžiančius dokumentus ir bendrovės poziciją dėl susidariusios situacijos ir galimų jos sprendimo būdų, taip pat duomenis (dokumentus), susijusius su Pareiškėjo prašymu. VERT 2022-10-27 gavo UAB „A“ 2022-10-27 raštu Nr. 103444-2927 pateiktą atsakymą į minėtą Tarybos paklausimą.

UAB „A“ atsakyme nurodė, kad Pareiškėjas vykdo veiklą, kuri neatitinka Įstatymo 69 straipsnio 14 dalies nuostatų, todėl šiuo pagrindu su Pareiškėju nepriklausomo tiekimo Elektros energijos pirkimo-pardavimo ir paslaugų teikimo sutartis, taikant buitinių vartotojų elektros energijos kainas ir (ar) tarifus, nebuvo sudaryta.

Pažymėtina, kad VERT Pareiškėjo Prašymo Nr. 349 dalį, kurioje jis prašo nurodyti, koku adresu ir kokius dokumentus jis turėtų pateikti UAB „A“, kad, bendrovei atsakius su juo sudaryti

Elektros energijos pirkimo-pardavimo ir paslaugų teikimo sutartį, kurioje būtų numatytos buitinių vartotojų elektros energijos kainos ir (ar) tarifai, jis galėtų bendrovės sprendimą teisės aktų nustatyta tvarka apskųsti teismui, 2022-11-21 raštu Nr. R2-(VTGI)-7476 persiuntė nagrinėti pagal kompetenciją UAB „A“.

6. „ar UAB „A“ pateikė atsakymą Pareiškėjui dėl VERT persiūtos Pareiškėjo Prašymo Nr. 349 dalies“. UAB „A 2023-01-10 raštu Nr. 103444-93 pateikė Pareiškėjui atsakymą dėl VERT persiūtos prašymo Nr. 349 dalies.

7. „ar „AB ESO nepažeidžia Įstatymo nuostatų išrašytose sąskaitose Susivienijimui reikalaujamos apmokėti galios dedamąją“. Vartotojų atsiskaitymo už sunaudotą elektros energiją tvarką reglamentuoja CK, Taisyklės-1 bei kiti teisės aktai.

Taisyklių-1 17 punktą nustato, kad vartotojas, prieš pradėdamas naudoti elektros energiją, privalo sudaryti sutartį. CK 6.388 straipsnyje nustatyta pareiga tinkamai ir laiku atsiskaityti už faktiškai sunaudotą elektros energiją, o CK 6.63 straipsnio 1 dalies 1 punktą nustato, kad skolininkas laikomas pažeidusiu prievolę, kai netinkamai vykdomos sutartyje numatytos sąlygos.

Taigi tiekimo įmonė įsipareigojo pateikti abonentui per prijungtą energijos tiekimo tinklą elektros energijos kiekį, o abonentas – už patiektą energiją sumokėti, laikytis energijos naudojimo režimo, užtikrinti jam priklausančių energijos tiekimo tinklų eksploataavimo saugumą bei naudojamų prietaisų ir įrenginių tvarkingumą (CK 6.383 straipsnio 1 dalis).

Vadovaujantis Įstatymo 2 straipsnio 50 ir 51 dalimis, vartotojas – yra asmuo, kurio įrenginiai yra prijungti prie perdavimo arba skirstomųjų tinklų ar tiesioginės linijos ir kuris perka elektros energiją vartojimo tikslams, o vartotojo objektas - vartotojo nuosavybės teise ar kitais teisėtais pagrindais valdomas objektas (įrenginys, statinys ar kita), kuriame vartojama elektros energija.

Apibendrinant teisinį reglamentavimą, darytina išvada, kad energetikos įmonių santykiai su energijos vartotojais grindžiami sutartimis. Vartotojas turi pareigą atsiskaityti laiku, nurodytais terminais su elektros energijos tiekėju už faktiškai konkrečiame objekte sunaudotą elektros energijos kiekį, apskaitytą elektros apskaitos prietaisu, kuris yra užfiksuotas ir deklaruotas tiekėjui arba operatoriaus nuotoliniu būdu nuskaitytas ne vėliau kaip paskutinę ataskaitinio laikotarpio dieną.

Pažymėtina, kad tarp ESO ir juridinio asmens Pareiškėjo 2005-06-20 buvo sudaryta Elektros energijos pirkimo-pardavimo sutartis Nr. 5599, pagal kurią ESO įsipareigojo užtikrinti elektros energijos tiekimą Objektui.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad ESO sudarant Elektros energijos pirkimo-pardavimo (persiuntimo paslaugos) sutartį su juridiniu asmeniu, objekto naudojimo paskirtis nėra kriterijus, lemiantis vartotojo priskyrimą I, II ar III vartotojų grupei ir (arba) kriterijus, į kurį turėtų būti atsižvelgiama nustatant vartotojui taikytinas elektros energijos kainas, tarifų planus. Pareiškėjo administracinės patalpos yra įsikūrusios gyvenamajame bute, tačiau elektros energija Objekte yra vartojama ne asmeniniams, šeimos ar namų (namų ūkio) poreikiams (Pareiškėjas yra nebutinis II grupės vartotojas).

Taisyklių-1 58.5 papunktyje taip pat įtvirtinta vartotojo pareiga sutartyje nustatytais terminais ir tvarka pagal galiojančias kainas bei tarifus atsiskaityti su operatoriumi ir (ar) tiekėju už elektros energiją, elektros energijos persiuntimą ir kitas su tuo susijusias paslaugas ir (ar) galią. VERT 2022-06-07 nutarimu Nr. O3E-860 patvirtintos ESO elektros energijos persiuntimo paslaugos kainos ir jų taikymo tvarkos (toliau – Tvarka) 3 punkte galios dedamoji apibrėžiama kaip vieno leistinosios naudoti galios kilovato (kW) kaina vienam kalendoriniam mėnesiui, mokama už kiekvieną vartotojo objektą nepriklausomai nuo persiūsto elektros energijos kiekio ir elektros energijos persiuntimo ir elektros energijos pirkimo- pardavimo ar persiuntimo paslaugos sutarties sudarymo fakto.

Vadovaujantis Tvarka, mokesčių už leistinosios galios dedamąją privalo mokėti antrosios grupės vartotojai – vartotojai (išskyrus pirmosios grupės (buitinius) vartotojus), kurių objekto leistinoji naudoti galia yra 30 kW ir mažiau, bei trečiosios grupės vartotojai - vartotojai (išskyrus

pirmosios grupės (buitinius) vartotojus), kurių objekto leistinoji naudoti galia yra didesnė nei 30 kW. Pirmosios grupės (buitiniai) vartotojai – fiziniai asmenys, perkantys elektros energiją asmeniniams, šeimos ar namų ūkio poreikiams, nesusijusiems su verslu ar profesija, tenkinti (individualiems gyvenamiesiems namams, šių namų valdoje esantiems statiniams, daugiabučio ar bendrabučio tipo gyvenamųjų namų butams, vasarnamiams, sodų sklypams, garažams, skirtiems asmeniniams automobiliams, ir kitiems gyvenamosios ar poilsio paskirties objektams, nenaudojamiems su verslo ar profesija susijusiems poreikiams tenkinti), neturi pareigos mokėti šio mokesčio.

Pareiškėjas yra asociacija, t. y. ne fizinis asmuo, todėl, vadovaujantis Tvarkos 4.2 papunkčiu, Pareiškėjas yra priskirtas II vartotojų grupei.

Tvarkos 14 papunktis nustato, kad II grupės vartotojai – vartotojai (išskyrus pirmosios grupės (buitinius) vartotojus), kurių objekto leistinoji naudoti galia yra 30 kW ir mažiau, gaunantys elektros energiją iš žemosios įtampos elektros tinklų, privalo mokėti galios dedamąją (konkretus galios dedamosios dydis priklauso nuo pasirinkto tarifo plano).

Atsižvelgiant į tai, kas nurodyta, bei į tai, kad Pareiškėjui nėra taikomos teisės aktuose nustatytos lengvatos ar išimtys, Pareiškėjui ESO teikiamose sąskaitose, be kita ko, yra įtraukiami priskaitymai ir už leistinąją galią.

Vadovaujantis minėtu teisiniu reglamentavimu, galios dedamosios mokesčio yra skaičiuojamas ir privalo būti sumokėtas už teikiamą leistosios naudoti galios rezervavimo paslaugą nepriklausomai nuo to, ar Objekte elektros energija yra naudojama, ar ne, elektros energijos tinklas yra techniškai paruoštas Objektui suteiktos galios pateikimui bet kuriuo metu (šis mokesčio yra mokamas net ir tuomet, kai vartotojas neturi galimybės vartoti elektros energijos, t. y. neturi įrengto vidaus tinklo). Pažymėtina, kad ESO pareiga yra užtikrinti vartotojui naudojamos leistosios galios turėjimą (t. y. galimybę naudoti vartotojo užsakytą galią) bet kuriuo paros metu ištisuos metus. Dėl šios priežasties už leistinąją naudoti galią komerciniai klientai atsiskaito (moka) operatoriui nepriklausomai nuo faktiškai panaudotos galios ir nepriklausimai nuo to, kiek energijos yra suvartojama.

Kadangi tarp Pareiškėjo (juridinio asmens) ir ESO 2005 m. buvo sudaryta sutartis, pagal kurią ESO įsipareigojo užtikrinti elektros energijos tiekimą Objektui, valdomam juridinio asmens, todėl darytina išvada, kad ESO, vadovaudamasi teisiniu reglamentavimu, teisėtai ir pagrįstai skaičiuoja juridiniam asmeniui Pareiškėjui galios dedamąjį mokesčių, kuris, kaip minėta, privalo būti sumokėtas už teikiamą leistosios naudoti galios rezervavimo paslaugą.

Atkreiptinas Pareiškėjo dėmesys į tai, kad, kaip minėta, Atsakyme Pareiškėjo pateikti rašytiniai įrodymai, kaip antai, Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro išrašas, patvirtinantis kad Objekte yra įsikūręs Pareiškėjas, kuris vykdo veiklą [...], neįrodo, jog Objekte vartojama elektros energija yra vartojama asociacijos dalyvių fizinių asmenų poreikiams, nesusijusiems su verslu, tenkinti ir kurių steigimo dokumentuose nurodyta veikla nėra susijusi su verslu.

VERT vertinimu, Pareiškėjas turi tiekėjui įrodyti, kad jo steigimo dokumentuose nurodyta veikla nėra susijusi su verslu, kaip antai, iš Pareiškėjo pateiktų VERT dokumentų nėra aišku, ar Pareiškėjas vykdydamas leidybinę ir švietėjišką veiklą negauna iš jos pajamų kaip iš komercinės veiklos.

8. „ar „nepriklausomas tiekėjas UAB „A“ pagrįstai atsisako sudaryti nepriklausomo tiekimo sutartį su Susivienijimu“.

Pareiškėjas turi tiekėjui įrodyti, kad jo steigimo dokumentuose nurodyta veikla nėra susijusi su verslu, kaip antai, iš Pareiškėjo pateiktų VERT dokumentų nėra aišku, ar Pareiškėjas, vykdydamas leidybinę ir švietėjišką veiklą, negauna iš jos pajamų kaip iš komercinės veiklos.

Jeigu Pareiškėjas neįrodo UAB „A“, kad jis atitinka Įstatymo 69 straipsnio 15 dalyje nustatytus reikalavimus, ir nepateikia jai tai įrodančių dokumentų, tuomet, Tarybos vertinimu, UAB „A“ pagrįstai atsisako su Pareiškėju sudaryti sutartį.

Pažymėtina, kad, Tarybos vertinimu, pareiga įrodyti atitikimą teisės aktų reikalavimams šiuo atveju tenka Pareiškėjui.“

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

8. Lietuvos Respublikos įstatymai

8.1. *Elektros energetikos įstatymo* (toliau – Įstatymas) 9 straipsnis – „2. VERT pagal kompetenciją Lietuvos Respublikoje atlieka veiklos elektros energetikos sektoriuje valstybinio reguliavimo funkcijas, be kita ko, užtikrindama reguliuojamosios energetikos veiklos vykdymo bei elektros energetikos įmonių ir vartotojų teisių ir pareigų tinkamo įgyvendinimo priežiūrą ir kontrolę. [...] 4. VERT turi užtikrinti konkurenciją tarp elektros energijos rinkos dalyvių, atskirų rinkos dalyvių ir vartotojų nediskriminavimą bei nustatytos kokybės paslaugų teikimą vartotojams. Siekdama šio tikslo, VERT kontroliuoja: 1) kaip laikomasi perdavimo sistemos operatoriaus ir paskirtojo rinkos operatoriaus parengtų ir VERT patvirtintų sąlygų, metodikų ir (ar) kitų teisės aktų (dokumentų), kurių reikalaujama pagal šį įstatymą ir (ar) Europos Sąjungos reglamentus. [...]; 7) kaip laikomasi šiame įstatyme ir kituose teisės aktuose nustatytų skaidrumo, nediskriminavimo ir konkurencijos elektros energetikos sektoriuje reikalavimų; [...] 11) kaip tinklų operatoriai ir kiti rinkos dalyviai vykdo šiame įstatyme, Reglamente (ES) 2019/943, tinklo kodeksuose ir gairėse, kituose Europos Sąjungos reglamentuose ir (ar) kituose teisės aktuose, taip pat Europos Sąjungos energetikos reguliavimo institucijų bendradarbiavimo agentūros, veikiančios pagal Reglamentą (ES) 2019/942 [...], privalomuose sprendimuose nustatytas pareigas; [...]. 6. VERT, atlikdama jai pavestas elektros energetikos sektoriaus valstybinio reguliavimo, priežiūros ir kontrolės funkcijas, veikia nepriklausomai nuo kitų valstybės institucijų, įstaigų, organizacijų, taip pat komercinių veiklos elektros energetikos sektoriuje interesų. [...]“.

8.2. *Viešojo administravimo įstatymo* (toliau – VAĮ) :

3 straipsnis – „Viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi šiais principais: [...] 4) įstatymo viršenybės. Šis principas reiškia, kad įgaliojimai atlikti viešąjį administravimą viešojo administravimo subjektams turi būti nustatyti laikantis šio įstatymo nustatytų reikalavimų, o viešojo administravimo subjektų veikla turi atitikti šiame įstatyme išdėstytus teisinius pagrindus. Administraciniai sprendimai, susiję su asmenų teisių ir pareigų įgyvendinimu, visais atvejais turi būti pagrįsti įstatymais; 5) išsamumo. Šis principas reiškia, kad viešojo administravimo subjektas į prašymą ar skundą turi atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nurodydamas visas prašymo ar skundo nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindamas prašymo ar skundo turinį; [...]“.

11 straipsnis – „1. Asmenų prašymus ir skundus viešojo administravimo subjektai nagrinėja pagal Vyriausybės patvirtintas taisykles.“

8.3. *Seimo kontrolierių įstatymo* (toliau – SKĮ) 22 straipsnio 3 dalis – „Skundo tyrimas nutraukiamas, jei tyrimo metu išnyksta skundžiamos aplinkybės arba, tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia, taip pat kitais šio įstatymo nustatytais atvejais.“

9. Kiti teisės aktai – *Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 patvirtintų Asmenų prašymų ir skundų nagrinėjimo viešojo administravimo subjektuose taisyklių* (toliau – Prašymų nagrinėjimo taisyklės):

35 punktas – „Prašymus ar skundus institucijos nagrinėja ir į juos atsako pagal teisės aktais joms nustatytą kompetenciją“.

45 punktas – „Į prašymą institucija atsako atsižvelgdama į jo turinį: [...] 45.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą atsakoma VAĮ 13 straipsnyje nustatyta tvarka. 45.4. į prašymą, nenurodytą Taisyklių 45.1–45.3 papunkčiuose, atsakoma laisva forma“ (atitinkamas redakcijos iki 2021-12-07 35 punktas).

Tyrimui reikšminga teismų praktika

10. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika:

- 2014-05-28 nutartis administracinėje byloje Nr. A261-610/2014 – „[...] viešojo administravimo subjektas, bet koku būdu gavęs informaciją apie galbūt padarytus pažeidimus, pagal savo kompetenciją turi patikrinti tokią informaciją, ją įvertinti ir reaguoti į ją nuostatų bei kitų teisės aktų nustatytu būdu. Tačiau tai nereiškia, kad VAĮ, kitų šiam ginčui aktualių teisės aktų taikymo požiūriu atsakovas privalo veikti taip, kaip to prašo besikreipiantys į juos asmenys [...]“.

- 2016-02-22 nutartis administracinėje byloje Nr. A-1150-520/2016 – „[...] atsakovas savo kompetencijos ribose įvykdė pareigą ir pateikė pareiškėjui tinkamą atsakymą, o tai, kad pareiškėjo netenkina skundžiamame atsakyme išdėstytos faktinės aplinkybės ir argumentai, nėra pagrindas pripažinti, jog pats atsakymas yra nemotyvuotas ir neteisėtas bei neatitinkantis Viešojo administravimo įstatymo nuostatų. [...]“.

Tyrimo išvados

11. Apibendrinus Pareiškėjo skunde Seimo kontrolieriui nurodytas aplinkybes (pažymos 2 ir 3 punktai), konstatuotina, jog jis skundžiasi nepakankamai išsamiai VERT Atsakymu.

12. Apibendrinus pažymos 8–10 punktuose nurodytą teisinį reglamentavimą, teismų praktiką, konstatuotina, kad vadovaujantis / remiantis:

12.1. Įstatymu (pažymos 8.1 papunktis) – VERT pagal kompetenciją Lietuvos Respublikoje atlieka veiklos elektros energetikos sektoriuje valstybinio reguliavimo funkcijas, be kita ko, užtikrindama reguliuojamosios energetikos veiklos vykdymo bei elektros energetikos įmonių ir vartotojų teisių ir pareigų tinkamo įgyvendinimo priežiūrą ir kontrolę; VERT, atlikdama jai pavestas elektros energetikos sektoriaus valstybinio reguliavimo, priežiūros ir kontrolės funkcijas, veikia nepriklausomai nuo kitų valstybės institucijų, įstaigų, organizacijų, taip pat komercinių veiklos elektros energetikos sektoriuje interesų;

12.2. VAĮ (pažymos 8.2 papunktis), Prašymų nagrinėjimo taisyklėmis (pažymos 9 punktas) ir teismų praktika (pažymos 10 punktas):

12.2.1. VERT savo veikloje turi laikytis įstatymo viršenybės, išsamumo ir kitų viešojo administravimo principų reikalavimų, t. y. Pareiškėjo prašymus turėjo nagrinėti pagal kompetenciją, prašymų turinį, į juos atsakyti aiškiai ir argumentuotai, nuroydamas visas prašymų nagrinėjimui įtakos turėjusias aplinkybes ir konkrečias teisės aktų nuostatas, kuriomis rėmėsi vertindama prašymų turinį;

12.2.2. VERT, bet koku būdu gavusi informaciją apie galbūt padarytus pažeidimus, pagal savo kompetenciją turi patikrinti tokią informaciją, ją įvertinti ir reaguoti į ją nuostatų bei kitų teisės aktų nustatytu būdu; tačiau tai nereiškia, kad VAĮ, kitų šiam ginčui aktualių teisės aktų taikymo požiūriu atsakovas privalo veikti taip, kaip to prašo besikreipiantys į juos asmenys; jeigu VERT pagal savo kompetenciją įvykdė pareigą ir pateikė Pareiškėjui tinkamą atsakymą, tai, kad Pareiškėjo netenkina atsakyme išdėstytos faktinės aplinkybės ir argumentai, nėra pagrindas pripažinti, jog pats atsakymas yra nemotyvuotas ir neteisėtas bei neatitinkantis VAĮ nuostatų;

12.3. SKĮ (pažymos 8.3 papunktis) – skundo tyrimas nutraukiamas, jei tyrimo metu išnyksta skundžiamos aplinkybės arba, tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia.

13. Seimo kontrolierė, tyrimo pradžioje įvertinusi Pareiškėjo skunde nurodytas aplinkybes, prašymų nagrinėjimą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus, kreipėsi į VERT sudarydama sąlygas iki šio skundo tyrimo pabaigos tinkamai išnagrinėti Pareiškėjo prašymus (Seimo kontrolierė Rašte prašė pateikti atsakymus į klausimus, kartu eliminuojant Atsakymo trūkumus; pažymos 6 punktas).

14. Apibendrinus šio tyrimo metu nustatytas aplinkybes (pažymos 1–7 punktai), konstatuotina, kad nagrinėjamu atveju VERT atsižvelgė į Seimo kontrolierės tarpininkavimo prašymą, šio tyrimo metu atsakė į visus Rašte suformuluotus klausimus, pateikė Pareiškėjui VAĮ ir Prašymų nagrinėjimo taisyklių reikalavimus atitinkantį išsamų Papildomą atsakymą (pažymos 7.3 papunktis).

15. Apibendrinus pažymos 14 punkte pateiktas išvadas, konstatuotina, kad vadovaujantis SKĮ 22 straipsnio 3 dalimi (skundo tyrimas nutraukiamas, jei tyrimo metu išnyksta skundžiamos aplinkybės arba, tarpininkaujant Seimo kontrolieriui, skunde keliamos problemos išsprendžiamos gera valia) Pareiškėjo skundo tyrimas nutrauktinas.

SEIMO KONTROLIERĖS SPRENDIMAS

16. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 3 punktu ir 3 dalimi, nusprendžia Kauno susivienijimo „X“ skundo dėl Valstybinės energetikos reguliavimo tarybos pareigūnų veiksmų (neveikimo) tyrimą nutraukti.

Seimo kontrolierė

Erika Leonaitė